

դժուարանում է կանգ առնել մինչև օրս գոյութիւն ունեցող և գործադրուող ձեւերից որեւէ մէկի վրայ և առաջարկում է մի ինքնուրոյն ձեւ. ուսումնասիրութիւնը կատարել ոչ մասսայական, որ դժուար է, այլ ընտրովի տիպիկ միջակ զիւղերի և այդ գիւղերում գտնուած տիպիկ մի քանի ընտանիքների վերաբերմամբ»:

Դժուար չէ առջուց գուշակել որ այդ եղանակով շատ չնչին արժէք ունեցող եզրակացութիւնների կարելի է գալ: Զգիտե՛ք ովքե՛ր են լինելու այն «եռանդուն և աշխատասէր» պարոնները, որոնք «մասնագէտների հմտութիւնը պէտք է փոխարինեն (!) բարի ցանկութիւններով» և այդպէս տեղեկութիւններ ժողովեն: Այդ «եռանդուն և աշխատասէր» պարոններից շատերը գաւառներում արդարեւ ժողովրդի յայտնի բնօրինակայնորանց կարողութիւնը ոչ-«ինքնապաշտպանական», այլ զուտ կուլտուրական-ուսումնասիրական ասպարէզում աւելի քան կասկածելի է... Մեր երեւելի «հայ-ժողովրդական (!)» «կաղմակերպութեան» «ականաւոր» ուժերն անգամ սեւ սպիտակից ջոկելու ոչ տրամադրութիւն և ոչ բարեխղճութիւն ունեն, էլ ուր մնաց դրանց «սովորականների» կարողութեանը: Ծրագրի XXV, և 2 հարցերին, օրինակի համար, տալիս են պատասխաններ այն բազմաթիւ անհերքելի փաստերը, որոնք արձագանք են գտնում ոչ-դաշնակցական մամուլի մէջ: Իսկ այդ փաստերի լուսաբանութիւնը տրուած որոշ «տղերանց» կողմից նոյնն է ինչ որ գալմագա ների և սե հարիւրակային պարագլուխների արդարացումները... Քանի գրոշ արժէք ունեն այդպիսի միակողմանի-թայֆայական ուղեղների հաւաքած «փաստերը»: Ժողովուրդն ստորկացնելուց, կեղեքելուց և անբարոյականացնելուց յետոյ գանազան իմաստականեր գալու են «տեղեկութիւններ» ժողովեն... Երանի՜ նրանց, որոնք հաւատ կընծայեն այդպիսի «ուսումնասիրողներին»:

Na

Ю. Веселовский, Очерки Армянской литературы и жизни, 1906, ч. 70 к.

Իւր. Վեսելովսկու ջանքերով ուսւ ընթերցող հասարակութիւնը ծանօթանում է հայոց գրականութեան հետ և թողնում այն նախապաշարմունքներից շատերը, որոնք շահագործւում են ուսւ օտարակերների և շովինիստների կողմից: Վեսելովսկու գրուածքները ցոյց են տալիս թէ ճիշտօրով և ինչ կերպ էրմբռնում օտարը մեր մտաւոր—գեղարուեստական արտացոլումը:

ները: Համակրելով հայերին և միշտ շփուելով միայն Մոսկուայի որոշ հայկական—գրական շրջաններին Վեսելովսկին հայ իրականութիւնը և գրականութիւնը բաւական մակերևոյթային դիւլեւանատ կերպով է ծանօթ: Նրա դատողութիւններէ մէջ ինքնուրոյն բննադատական անալիզ, խոր ուսումնասիրութիւն դուք չէք գտնիլ, այլ մեծ մասամբ չափազանցացրած գովասանքներ և շարուն ընդհանրացումներ: Զգում էք որ հեղինակին պակասում է անմիջական ծանօթութիւնը մեր կեանքի և նրա հասարակական հոսանքների հետ: Չնայած այդ պակասութեան ռուս ընթերցողների համար գնահատելի արժէք ունեն նրա գրութեաները:

М.

Армянская Муза, сборникъ изданный под ред. Ю. Веселовскаго и проф. Г. А. Халатянцъ, со вступительною статью, Москва—1907, ц. 1 руб.

Մեր բանաստեղծներին վրայ երկրորդ անգամն է աջողւում ներկայացուել ռուս ընթերցող հասարակութեան առանձին գրքոյկով: Նախաձեռնութիւնը այդ կողմից պատկանում է պ. Դերվիշին, որ մի բանի տարի առաջ հրատարակեց Մոսկուայում համարեա նոյն ռուս գրողների թարգմանութեամբ մեր նորագոյն բանաստեղծներին: Ներկայ հրատարակութեան մէջ պ. պ. Վեսելովսկին և խալաթեանցը արած են տարբեր ընտրութիւններ ոչ միայն նորագոյն, այլ և համեմատաբար աւելի հին «երգիչների» գրութեանց: Նրկու հրատարակութիւնները այդպիսով իրար լրացնում են:

Ներկայ շքեղ հրատարակուած գրքի մէջ գետեղուած են Ռ. Պատկանեանի, Ս. Շահ-Աղիզի, Գ. Դոդոխեանի, Յով. Յովհաննիսեանի, Լևոն Մանուէլեանի, Ալ. Ծատուրեանի, Լեւոնցի, Յով. Թումանեանի, Աւ. Իսահակեանի, Դ. Ալիշանի, Ս. Հէքիմեանի, Խորէն Նար-Բէյի, Մ. Պէշիկթաշլեանի, Պետրոս Դուրեանի, Արշակ Չորանեանի, Մալեգեանի և Սիբիրի ոտանաւորները: Որքան բանաստեղծներ, բայց միաժամանակ ի՞նչ քիչ իսկապէս մուգայի վառ շնորհք պարունակող անկեղծ գոհարներ: Մեր բանաստեղծների մեծագոյն մասի ողբալի—տոգոյն զգացմունքները և ստրկական անինքնուրոյն մտքերն աչքի են դառնում երբ այդ «լաւագոյն գոհարները» ի մի ամփոփուած ենք տեսնում: Հայրենասիրութիւնը, ազգային բովանտիզմը բուրում է հայ բանաստեղծի իւրաքանչիւր խօսքից, դա է այն ինքնուրոյն առանցքը, որի շուրջ պատում է նրա հոգեկան աշխարհը: Մի քանի իսկական մարգարիտների բացառութեամբ